

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ЗМІСТУ ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦІВ ПІДРОЗДІЛУ БЕЗПЕКИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

У статті досліджуються проблеми організації діяльності фахівців підрозділів безпеки щодо забезпечення економічної безпеки на вітчизняних підприємствах. Розкривається зміст їх діяльності в системі економічної безпеки підприємства. Визначено складові забезпечення їх діяльності, функції та завдання, які покладено на підрозділ безпеки із забезпечення економічної безпеки підприємства. На підставі здійснених досліджень визначені зміст та структура діяльності фахівців підрозділу безпеки щодо забезпечення економічної безпеки підприємства.

Ключові слова: *підрозділ безпеки підприємства, функції, завдання, зміст та напрями діяльності щодо забезпечення економічної безпеки, система економічної безпеки підприємства, економічна безпека підприємства.*

Постановка проблеми. Необхідність забезпечення економічної безпеки на підприємстві пов'язана із самою специфікою здійснення підприємницької діяльності наявністю як об'єктивних, так і суб'єктивних загроз не тільки діяльності підприємству, а й його власникам [1].

Як свідчить вітчизняний та зарубіжний досвід, великі та середні суб'єкти господарської та підприємницької діяльності мають у своїй структурі відповідний підрозділ, який безпосередньо займається проблемами забезпечення безпеки. Загальна його назва – «служба безпеки підприємства». Від організації таких підрозділів, визначення функцій, завдань, напрямів діяльності, їх штатного забезпечення залежить і забезпечення безпеки на підприємстві, утворення цивілізованих умов для його існування та сталого розвитку, ефективність діяльності суб'єктів системи економічної безпеки підприємства [2].

Стан дослідження. Проблеми організації таких підрозділів та специфіки їх діяльності присвячено науковій праці багатьох: фахівців-учених із різних наукових галузей та практиків. Ми можемо визначити праці таких зарубіжних фахівців-учених: М. Button, Y. Koniechy, S. Garfinkel, A. Carrol, E. Ahlf, A. Zebrowski, Zb. Ruszkowski, Y. Lobkovitz, О. Захарова, Й. Ліндера, В. Гамзи, М. Корольова, О. Олейнікова, О. Павлова, К. Харського, О. Шаваєва, В. Шликова, Є. Ющука, В. Яскевича, В. Ярочкіна.

Окремі праці українських економістів-фахівців з економічної безпеки присвячені проблемам визначенню специфіки діяльності підрозділів безпеки у системі економічної безпеки підприємств. Серед них слід визначити наукові праці (монографії) І. Белоусової, Л. Гнилицької, Ю. Кіма, О. Кириченко, В. Франчука, Л. Шемаєвої, І. Мігус тощо, у яких подано рекомендації щодо поліпшення діяльності підрозділів безпеки на підприємствах, визначення окремих напрямів їх діяльності.

Водночас системних наукових досліджень щодо визначення змісту діяльності підрозділів безпеки із забезпечення економічної безпеки на вітчизняних підприємствах ще не проводилось. Окрім того, деякі науковці вважають, що змістом діяльності підрозділів безпеки є здійснення розвідувальної та контррозвідувальної діяльності [3–4], що заборонено чинним законодавством.

Мета статті – на підставі проведених досліджень визначити функції, завдання, специфіку та зміст діяльності підрозділів безпеки із забезпечення економічної безпеки на підприємствах.

Виклад основних положень. Систему економічної безпеки підприємства утворюють теорія, методи, інструменти та механізми реалізації функції безпеки в соціальній системі, спрямовані на захист її інтересів від загроз цим інтересам.

Від того, який набір і змістовна частина компонентів у системі безпеки залежить зміст і сутність забезпечення безпеки, здатність системи забезпечення безпеки захищати не тільки інтереси самої соціальної системи, але й інтереси, права й волі людини як соціальної істоти.

Функціональну систему характеризує методологія теоретичних підходів до рішення питань безпеки об'єкта, а остання – розуміння сутності системи безпеки. Інакше кажучи, яка методологія такий і підхід до питання про те, що ставитися як об'єкт захисту і як розуміється сам захист [5].

У теорії економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності прийнято виокремлювати основні методологічні особливості, функції та принципи системи забезпечення економічної безпеки підприємства. Основними методологічними особливостями системи безпеки підприємства є унікальність, самостійність і відособленість від аналогічних систем інших виробничих одиниць [6].

Основними принципами побудови системи безпеки організації є комплексність або системність, безперервність, законність, плановість, ощадливість, взаємодія, сполучення гласності та конфіденційності, компетентність [7].

Організація та функціонування системи економічної безпеки підприємства залежить від ефективної роботи штатного підрозділу безпеки, який є на підприємстві основним суб'єктом забезпечення його безпеки.

Вітчизняними науковцями визначено основні функції та завдання, які вирішуються підрозділом безпеки підприємства із забезпечення його безпеки [8,9,10].

Ці функції представлені на рис. 1. До основних завдань підрозділу безпеки слід віднести такі:

- забезпечення захисту економічних інтересів засновників підприємства;
- здійснення профілактики правопорушень серед персоналу;
- забезпечення особистої безпеки керівників та засновників підприємства;
- сприяти своєю діяльністю (через забезпечення безпеки) стійкому розвитку підприємства;
- забезпечення фізичної схоронності майна, активів підприємства, особистих речей його персоналу;
- виявляти представників персоналу, які здійснюють порушення чинного законодавства або своєю поведінкою дискредитують діяльність підприємства;
- організовувати та контролювати здійснення захисту комерційної таємниці та інтелектуальної власності підприємства;
- збирати інформацію для надання її засновникам та керівництву про вияви негативних тенденцій і фактів серед персоналу підприємства;
- виявляти факти та організовувати протидію виявам недобросовісної конкуренції;
- виявляти та протидіяти проявам корупції як з боку персоналу, так із боку недобросовісних чиновників від влади;
- брати участь у здійсненні аналізу фінансової стійкості підприємства, виявляти факти порушень фінансової дисципліни серед відповідних осіб персоналу підприємства тощо.

За допомогою функцій та завдань діяльності підрозділу безпеки ми визначили зміст роботи фахівців із безпеки щодо забезпечення економічної безпеки підприємства, що повинно бути відображено як один із напрямів діяльності цього підрозділу.

Здійснивши аналіз завдань, які виконують фахівці з безпеки щодо забезпечення економічної безпеки на підприємстві, ми можемо визначити основні напрями діяльності підрозділу безпеки із забезпечення економічної безпеки підприємства (рис. 2).

Рис. 1. Функції підрозділу безпеки

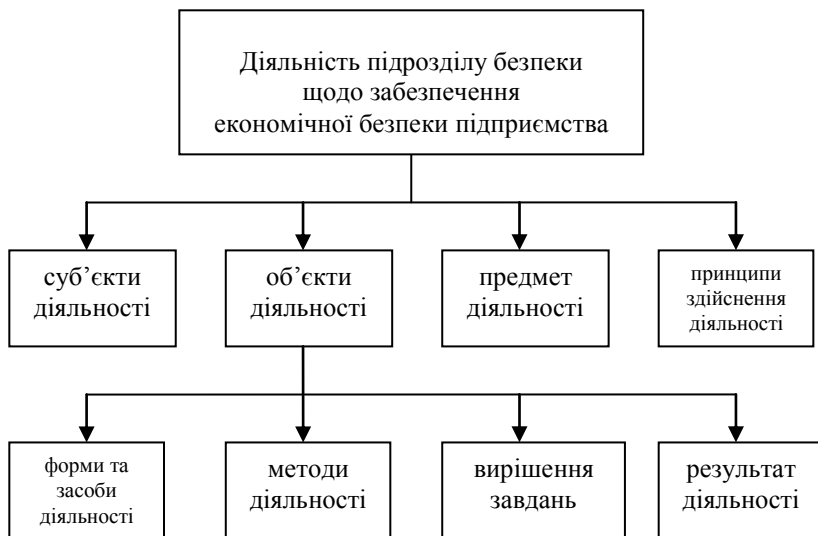
Рис. 2. Основні напрями діяльності підрозділу безпеки щодо забезпечення економічної безпеки підприємства

Розглядаючи діяльність фахівців із безпеки та підрозділу безпеки в цілому як вид професійної діяльності, яка вимагає наявності професійних компетенцій, завдань, обов'язків, прав та необхідного забезпечення, ми можемо визначити складові змісту цієї діяльності (рис. 3) та запропонувати логічну структуру такої діяльності (рис. 4).

Слід враховувати, що зміст діяльності фахівців підрозділу безпеки підприємства, визначення суб'єктів її забезпечення залежать від поглядів власника підприємства щодо його діяльності та розвитку. У сучасних словниках суб'єкт трактується як особа (фізична або юридична), якій належать ті чи інші права та обов'язки, або носій дій, той, хто пізнає, мислить та діє [11]. Тобто суб'єктом забезпечення безпеки на підприємстві може бути особа (фізична або юридична), яка має певні права, обов'язки щодо здійснення заходів із безпеки на підприємстві.

Рис. 3. Складові змісту діяльності підрозділу безпеки щодо забезпечення економічної безпеки на підприємстві

Рис. 4. Логічна структура діяльності підрозділу безпеки щодо забезпечення економічної безпеки підприємства

До суб'єктів діяльності із забезпечення економічної безпеки на підприємстві належать штатні або позаштатні працівники підрозділу безпеки, які відповідають таким вимогам:

- наявність відповідної освіти (за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра, спеціаліста або магістра) та професійних компетенцій (знань, навичок, умінь) щодо забезпечення безпеки на підприємстві;
- визначення у кваліфікаційних характеристиках (завданнях та обов'язках) здійснення відповідної діяльності із забезпечення безпеки на підприємстві;
- закріпленості у посадових інструкціях персоналу підприємства відповідних прав та обов'язків із забезпечення безпеки;
- проходження відповідного інструктажу щодо забезпечення безпеки та методів її забезпечення на підприємстві;
- наявності сформованої мотивації до забезпечення безпеки та відданості до підприємства.

Професійні назви робіт фахівців з економічної безпеки визначені у Національному класифікаторі професій ДК 003:2010, а їх кваліфікаційні характеристики затверджені та надані у Довіднику кваліфікаційних характеристик професій працівників «Безпека господарської діяльності підприємства, установи, організації» [12; 13; 14].

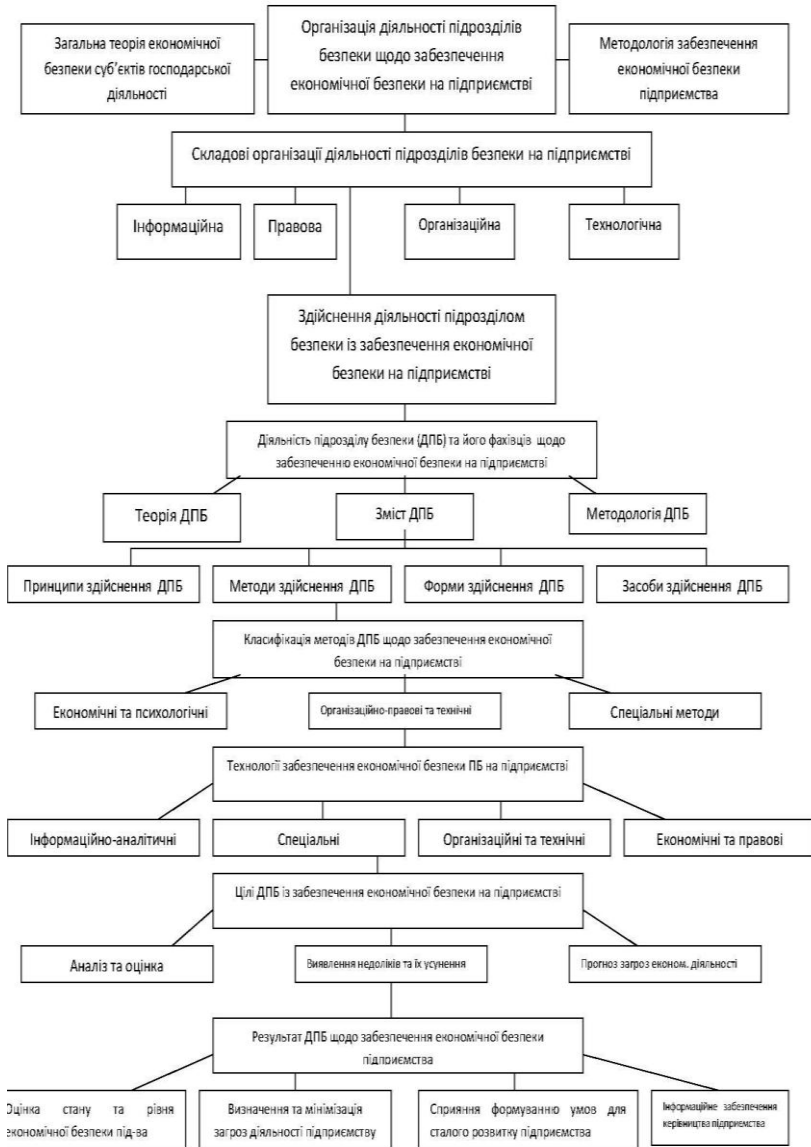

Рис. 5. Структура діяльності підрозділу безпеки щодо забезпечення економічної безпеки підприємства

Формування теорії та методології діяльності підрозділу безпеки підприємства та її складові повинні ґрунтуватися на загальній теорії та методології економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності, розглядатися як її невід'ємна частина.

Тому що сама діяльність фахівців із безпеки здійснюється в системі забезпечення економічної безпеки підприємства. Так ми можемо визначити загальну структуру діяльності фахівців підрозділу безпеки щодо забезпечення економічної безпеки підприємства (рис 5).

Висновки.

1. Система економічної безпеки підприємства, як і будь-яка система, – це певна множина взаємопов'язаних елементів, що забезпечують безпеку підприємства та досягнення ним цілей бізнесу (отримання прибутку).

Одним з елементів цієї системи є суб'єкти забезпечення безпеки на підприємстві.

Основним суб'єктом забезпечення безпеки підприємства, зокрема економічної, є підрозділ безпеки та його фахівці.

2. Система забезпечення економічної безпеки підприємства через здійснення професійної діяльності фахівців підрозділу безпеки повинна виконувати такі основні функції: прогнозування, виявлення, попередження, ослаблення небезпек і загроз, забезпечення захищеності діяльності організації і її персоналу, збереження майна, створення сприятливого конкурентного середовища, ліквідація наслідків нанесеного збитку та інше.

3. До змісту професійної діяльності фахівців підрозділу безпеки слід віднести: суб'єкт, об'єкт діяльності, предмет та принципи діяльності, форми, засоби та методи здійснення діяльності, процес вирішення професійних завдань та кінцевий результат діяльності. Тобто, досліджуючи проблеми забезпечення економічної безпеки підприємства, ми повинні розкрити зміст професійної діяльності фахівців щодо її здійснення.

4. Під час дослідження специфіки діяльності підрозділу безпеки із забезпечення економічної безпеки підприємства слід враховувати, що само підприємство є власністю його засновників, тобто діяльність підрозділу безпеки із забезпечення економічної безпеки суб'єкту господарської діяльності слід розглядати в контексті економічних інтересів власників підприємства. Так зміст діяльності фахівців підрозділу безпеки підприємства, визначення суб'єктів її забезпечення залежить від поглядів власника підприємства щодо його діяльності та розвитку.

5. Специфічність діяльності підрозділу безпеки полягає в тому, що він є інструментом для вирішення проблем засновників (керівників) підприємства щодо забезпечення захисту, охорони та безпеки їх інтересів, бізнесу.

Через підрозділ безпеки здійснюється взаємодія засновників (керівників) підприємства з представниками правоохоронної системи для вирішення питань функціонування та розвитку не тільки підприємства, а й всього бізнесу.

Отже, діяльність підрозділу безпеки є необхідною умовою для існування бізнесу та його розвитку.

---

1. Гнилицька Л. В. Теоретико-методологічні та прикладні основи забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності: монографія / Гнилицька Л. В., Захаров О. І., Пригунов П. Я. – К.: Дорадо-Друк, 2011. – 290 с.

2. Кириченко О. А. Управління фінансово-економічною безпекою: навчальний посібник / О. А. Кириченко, С. М. Лаптев, П. Я. Пригунов. – К.: Дорадо-Друк, 2010. – 480 с.

3. Тумар Н. Б. Экономическая безопасность предприятия: монография / Н. Б. Тумар. – Х., 2006. – 160 с.

4. Оргинський В. Л. Економічна безпека підприємств, організацій та установ: навчальний посібник для ВНЗ / В. Л. Оргинський. – К.: Вид-во «Правова єдність», 2009. – 544 с.

5. Минаев Г. А. Безопасность организации: учебник / Г. А. Минаев. – М.: Логос, 2008. – 368 с.

6. Франчук В. І. Особливості організації системи економічної безпеки вітчизняних акціонерних товариств в умовах трансформаційної економіки: монографія / В. І. Франчук / Львівський державний університет внутрішніх справ. – Львів, 2010. – 440 с.

7. Проблеми управління економічною безпекою суб'єктів господарювання: монографія / О. А. Кириченко, А. І. Захаров, С. М. Лаптев, П. Я. Пригунов та ін. – К.: Університет економіки та права «КРОК». – К.: ЗАТ «Дорадо», 2008. – 403 с.

8. Кириченко О. А. Економічна безпека суб'єктів господарської діяльності в умовах глобальної фінансової кризи: монографія / О. А. Кириченко, І. А. Белоусова, В. С. Сідак. – К.: Дорадо-друк, 2010. – 437 с.

9. Крутов В. В. Становлення та розвиток недержавної системи безпеки підприємництва: монографія / В. В. Крутов. – К.: «Фенікс», 2008. – 406 с.

10. Шульга І. П. Економічна безпека емісійної діяльності акціонерних товариств: монографія / І. П. Шульга. – Черкаси: Видавництво ТОВ «Маклаут», 2010. – 425 с.

11. Энциклопедический Словарь Ф. А. Брокгауза и И. А. Ефрона [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.vehi.net/brokgauz/index.html.

12. Національний класифікатор України «Класифікатор професій ДК: 003:2010». – К.: «Соцінформ», 2010. – 746 с.

13. Національний класифікатор України «Класифікатор професій ДК: 003: 2010» (зміни та доповнення № 1). Погоджено Міністерством соціальної політики України від 06.02.2012 р. Затверджено наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України № 923 від 16.08.2012 р. (набирає чинності з 01.09.2012 р.). – К.: «Соцінформ», 2012. – 218 с.

14. Безпека господарської діяльності підприємства, установи, організації: Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників / розробники: С. В. Мельник, Л. В. Гнилицька, П. Я. Пригунов та ін. – Луганськ: ДУ НДІ СТВ, 2011. – 57 с.

Пригунов П. Я. Современные подходы к определению содержания деятельности специалистов подразделения безопасности относительно обеспечения экономической безопасности предприятия.

В статье исследуются проблемы организации деятельности специалистов подразделений безопасности по обеспечению экономической безопасности на отечественных предприятиях. Раскрывается содержание их деятельности в системе экономической безопасности предприятия. Определены составляющие обеспечения их деятельности, функции и задачи, решаемые подразделением безопасности по обеспечению экономической безопасности предприятия. На основании проведенных исследований определены содержание и структура деятельности сотрудников подразделения безопасности по обеспечению экономической безопасности предприятия.

Ключевые слова: подразделение безопасности предприятия, функции, задачи, содержание и направления деятельности по обеспечению экономической безопасности, система экономической безопасности предприятия, экономическая безопасность предприятия.

Prygunov P. Y. Current approaches to the contents characterization of the unit safety experts to ensure economic security.

The article is devoted to the organization problems of the security forces professionals to ensure economic security at the domestic enterprises. The content of their activities in the economic security of the enterprise is revealed. The components of their activities, functions and tasks that are assigned to the security unit to ensure economic security of the enterprise are identified. On the basis of viable researches the content and structure of the security unit of the activity to ensure economic security of the enterprise are defined.

Key words: security department of the enterprise, the functions, tasks, activities, economic system of the enterprise security, organizational and staff structure.

Стаття надійшла 20 вересня 2013 р.